

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ,
ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

**«НАУКОВА КОЛЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО
ІНСТИТУТУ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА»**

(за матеріалами III Всеукраїнського науково-методичного семінару
«Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика»)

ВИПУСК 4

Частина 3 (науково-педагогічні працівники ЗВО та ЗФПО)

Глухів 2025

Рекомендовано рішенням Вченої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 4 від 17 листопада 2025 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Шерудило Андрій Васильович, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту педагогіки і психології.

Відповідальний секретар:

Литвинов Андрій Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти.

Члени редакційної колегії:

Бірюк Людмила Яківна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології початкової освіти,

Біліченко Павло Геннадійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту,

Зенченко Тетяна Федорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти,

Кухарчук Ірина Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти,

Пінчук Ірина Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і психології початкової освіти,

Собко Валентина Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти.

Н 34

Наукова колекція Навчально-наукового інституту Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: збірник наукових праць здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників (за матеріалами III Всеукраїнського науково-методичного семінару «Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика», м. Глухів, 13 листопада 2025 року). Випуск 4. Част. 1-3. Глухів, 2025. Ч. 3. 135 с.

До збірника ввійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками III Всеукраїнського науково-методичного семінару «Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика» (13 листопада 2025 року, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка).

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори, а також (для студентів і аспірантів) наукові керівники.

УДК 373.3:001.891(082)

ЗМІСТ

Аторіна Вікторія Миколаївна РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА.....	6
Бірюк Людмила Яківна ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	6
Борисенко Надія Анатоліївна КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	13
Вашуленко Оксана Вікторівна ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АУДІАТИВНИХ УМІНЬ УЧНІВ 1-2 КЛАСІВ (З УРАХУВАННЯМ ВОЄННИХ РЕАЛІЙ)	16
Вишник Ольга Олександрівна ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК УСПІШНОЇ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ	20
Грона Наталія Вікторівна ПРАКТИЧНІ КЕЙСИ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ У ВИКЛАДАННІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	24
Зенченко Тетяна Федорівна ВПЛИВ НАУКОВОЇ ШКОЛИ М. С. ВАШУЛЕНКА НА СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	27
Кузнецова Галина Петрівна ФОНОСЕМАНТИЧНИЙ СКЛАДНИК У ФОРМУВАННІ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ СЛОВЕСНОСТІ	36
Литвинов Андрій Сергійович ЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ М. С. ВАШУЛЕНКА У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	40
Лук'яник Людмила Василівна ФЕНОМЕНИ ПОНЯТЬ «ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ», «ІСТОРИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	43

Маринченко Інна Віталіївна
ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ 46

Маринченко Євгеній Олегович, Галісевич Вадим Григорович
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ
СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ 52

Марченко Станіслав Сергійович
РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ
ЗАСОБАМИ 3D-МОДЕЛЮВАННЯ..... 55

Мозуль Ірина Вікторівна
МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.... 58
У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ 58

Нестеренко Марина Миколаївна, Сапранкова Катерина Володимирівна
ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА
УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»..... 61

Омок Ганна Анатоліївна, Шуба Людмила Вікторівна, Шуба Віктор
Олександрович
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПТО ПІД ЧАС
ВОЄННОГО СТАНУ 65

Пішун Сергій Григорович
ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕРЕРВНОСТІ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 68

Решетняк Віктор Федорович
ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В РОЗБУДОВІ НОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ..... 71

Серих Лариса Володимирівна
НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО
НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА
ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЕСТЕТИКО-ПАТРІОТИЧНОМУ
ВИХОВАННІ 75

Собко Валентина Олексіївна
ПОЧАТКОВА МОВНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ АКАДЕМІКА М.С.
ВАШУЛЕНКА: ФУНКЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ 79

НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЕСТЕТИКО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ

Сєрих Лариса Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувачка кафедри теорії і методики змісту
освіти КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

Ключові слова: компетентнісне навчання, мистецька освітня галузь, позашкільна освіта, базова середня освіта, інклюзивність, безбар'єрність, національна ідентичність, творча самореалізація, соціалізація, духовна культура, соціально-інклюзивна освіта, повоєнний розвиток.

Науково-методологічні засади компетентнісного навчання здобувачів загальної середньої та позашкільної освіти спираються на наукові, нормативно-правові та методичні джерела, які забезпечують освітньо-виховний процес, зокрема естетико-патріотичне виховання здобувачів освіти.

Сьогодні важливою ознакою мистецької освітньої галузі (МІО) є не тільки «впровадження науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування і застосування її компетентностей як єдиного освітнього процесу, що триває як в урочний, так і в позаурочний час, але й прискорений темп, перманентність і швидкість використання мистецтва в усіх сферах людської діяльності, доступність, мозаїчність і візуалізація інформації в умовах безмежного комунікаційного простору» [2, с. 5].

Оскільки ми орієнтуємось на урочний та позаурочний час, важливо зазначити, що освітньо-виховний процес відповідає вимогам Державного стандарту базової середньої освіти, модельних навчальних програм для 5–6, 7–9 класів, рекомендованих МОН України (наказ МОНУ від 05.02.2024 №124), програм художньо-естетичного, мистецького та соціокультурного напрямів закладів позашкільної освіти (ЗПО), що дає можливість учителям МІО та керівникам гуртків означених напрямів ЗПО «впроваджувати науково-методичні

й педагогічні технології, спрямовані на розвиток особистості шляхом формування і застосування компетентностей як єдиного освітнього процесу» [3, с. 8].

Базова середня освіта ґрунтується на наскрізних уміннях та ціннісних орієнтирах, зокрема «забезпечення рівного доступу до освіти кожного здобувача освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу на засадах інклюзивності та безбар'єрності» [1, с. 3], що дозволяє здійснювати взаємодію із ЗПО, насамперед в естетико-патріотичному вихованні.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти визначено на основі компетентнісного підходу. Ключові компетентності, зазначені в основних нормативних документах, повністю реалізовані в мистецькій освітній галузі. Розтлумачимо ті, які, на нашу думку, найбільше сприяють естетико-патріотичному вихованню здобувачів освіти:

вільне володіння державною мовою, що передбачає в МІО формування вмінь «грамотно висловлювати українською мовою ...свої враження від мистецтва, чітко формулювати судження, міркування, дискутувати щодо мистецьких явищ та інформації про мистецтво» [1, дод. 19, с. 1], які характеризують галузь з позиції естетико-патріотичного виховання;

компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачає в МІО формування вмінь «спостерігати і відтворювати довкілля в художніх образах..., аналізувати роль людини в соціокультурному просторі» [1, дод. 19, с. 3] тощо, забезпечуючи виховання учня-патріота;

інноваційність, що передбачає в МІО формування вмінь «виявляти креативність у різних сферах життєтворчості, критично оцінювати та інтерпретувати явища культури» тощо [1, дод. 19, с. 4];

екологічна компетентність, що передбачає в МІО формування вмінь «грамотно використовувати взаємодію «людина – природа» для вираження мистецькими засобами власних емоцій, ...переживань, запобігати негативним впливам інформації на власний емоційний стан» [1, дод. 19, с. 4] тощо, зокрема у військовий час;

інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає в МІО формування вмінь «застосовувати цифрові технології для створення, презентації й популяризації художніх образів, мистецьких ідей, визначати художню цінність цифрового контенту, ...запобігати негативним інформаційним впливам на власний культурний розвиток» [1, дод. 19, с. 5], зокрема через російську агресію;

громадянські та соціальні компетентності, що передбачає в МІО формування вмінь «виробляти активну позицію у творенні естетичного середовища, ефективно взаємодіяти для реалізації громадських мистецьких проєктів, брати участь у культурному житті України» [1, дод. 19, с. 6], ушановувати національну ідентичність через пізнання українського мистецтва у світовому контексті, що є засобом естетико-патріотичного виховання учнів;

культурна компетентність, що передбачає наявність стійкого інтересу до опанування мистецьких здобутків України та світу, шанобливого ставлення до культурних традицій українців, представників корінних народів і національних меншин, інших держав і народів; розвиток умінь «визначати різні способи художньої комунікації між суб'єктами мистецького діалогу» [1, дод. 19, с. 8];

підприємливість і фінансова грамотність, що передбачає в МІО формування вмінь «працювати в команді для виконання художньо-творчих завдань..., знаходити мистецькі форми самовираження в креативних індустріях, ...реалізації мистецьких проєктів, фестивалів, виставок» [1, дод. 19, с.9], зокрема на військово-патріотичну тематику та інші компетентності.

Отже, основою формування ключових компетентностей є особистісні якості, особистий, соціальний, культурний і навчальний досвід здобувачів освіти; їх потреби та інтереси, які мотивують до навчання; знання, уміння і ставлення, що формуються в освітньому, соціокультурному та інформаційному середовищі, у різних життєвих ситуаціях.

У діяльності гуртків та творчих студій ЗПО є надважливим формування системи інтегрованих профільних та соціальних компетентностей особистості у процесі занять мистецтвом; виховання складових її художньої культури як важливих складників духовної культури громадян України; створення умов,

сприятливих для творчої самореалізації, соціалізації, соціальної реабілітації та професійного самовизначення особистості. Зокрема відбувається розвиток компетентностей, відповідних 0–І рівням Національної рамки кваліфікацій (*пізнавальна* – ознайомлення з основними поняттями та знаннями; *практична* – формування теоретичних знань, практичних умінь та навичок з мистецтва у процесі практичної діяльності; *творча* – формування творчих здібностей у процесі оволодіння основами мистецтва, розвиток естетичних почуттів та смаків засобами художньої виразності; *соціальна* – сприяє вихованню національної самосвідомості та естетико-патріотичному вихованню тощо). Це дозволяє організовувати соціально-інклюзивні заходи для формування нових соціальних навичок та навчально-творчої взаємодії з однолітками, батьками, громадою; створювати простір художньої творчості та психолого-педагогічної підтримки дітей та їх батьків у складний повоєнний і післявоєнний час.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898): URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення 06. 11. 2025 р.).
2. Формувальне оцінювання мистецької освітньої галузі НУШ: адаптаційний цикл: метод. посібник / за заг. ред. Л.В. Серих; КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, кафедра теорії і методики змісту освіти. Суми: НВВ КЗ СОІППО. 2023. 101 с.
3. Формувальне оцінювання навчальних досягнень з мистецтва НУШ: другий цикл базової середньої освіти: навч.-метод. посібник / за заг. ред. Л.В. Серих, доц. кафедри ТМЗО КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Суми: НВВ КЗ СОІППО. 2024. 323 с.